

Kondzior, Maria Elżbieta

Znajomość i rozumienie określeń biblijnych u katechizowanych maturzystów z wybranych liceów ogólnokształcących w Białymstoku

---

Studia Teologiczne 28, 227-236

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIA ELŻBIETA KONDZIOR

ZNAJOMOŚĆ I ROZUMIENIE OKREŚLEŃ BIBLIJNYCH U KATECHIZOWANYCH MATURZYSTÓW Z WYBRANYCH LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH W BIAŁYMSTOKU

Treść: Wstęp; 1. Biblia księgą życia i księgą na całe życie; 2. Znajomość i rozumienie wybranych określeń biblijnych u badanej grupy katechizowanych maturzystów; 3. Postulaty i wnioski; Zakończenie.

Wstęp

Pismo Święte jest fundamentem i źródłem nie tylko katechezy, ale i całego życia duchowego człowieka, a Sobór Watykański II domaga się, aby było duszą teologii (KO 21, 24). Biblia jest bez wątpienia głównym źródłem treści przekazywanych w procesie katechetycznej posługi. Warto przypomnieć, że Konstytucja „Dei Verbum” Soboru Watykańskiego II podkreśliła podstawowe znaczenie Pisma Świętego w życiu Kościoła. Jest ono wraz ze świętą Tradycją „najwyższą regułą wiary”, gdyż przekazuje „słowo Boże” i sprawia, że „rozbrzmiewa głos Ducha Świętego” (KO 21). Dlatego Kościół chce, by w całej posłudze słowa Pismo Święte zajmowało najważniejsze miejsce. Katecheza powinna być wprowadzeniem do lektury Pisma Świętego czynionej według Ducha, który mieszka w Kościele¹. Pismo Święte jest punktem odniesienia inspirującym całą działalność katechetyczną Kościoła, bo jest to mowa Boża utrwalona pod natchnieniem Ducha Świętego. Ta mowa powinna weryfikować prawdziwość poglądów i problemów współczesnego człowieka. W gwałtownie zmieniającym się i pełnym wyzwań współczesnym świecie ludzie muszą odkrywać wartości, które mogą

¹ Papieska Komisja Biblijna, Interpretacja Pisma Świętego w Kościele, rozdz. IV, Pismo św. posłudze duszpasterskiej

kierować ich działaniem i pomagać komunikować się z innymi². Biblia zaferowała swoje etyczne wskazówki postępowania już wielu pokoleniom i jest ucieleśnieniem wielu wartości charakterystycznych dla kultury Europy Zachodniej, która tak bardzo próbuje ingerować i narzucać się człowiekowi. Te wartości to: życie jako najwyższa wartość, prawo, sprawiedliwość, miłość, współczucie, pomoc, radość, pokój i inne³.

1. Biblia księgą życia i księgą na całe życie

Ojciec Święty w Adhortacji apostolskiej „Ecclesia in Europa” przypomina, że „Jezus Chrystus jest obecny w Piśmie Świętym, które w każdej swej części o Nim mówi” (EiE 22). Z powyższych i innych pouczeń Kościoła dobitnie wynika, że katecheci mają obowiązek podejmować, razem z katechizowanymi, trud poznawania Pisma Świętego. Nie chodzi jednak o zwykłe zapamiętanie ważnych fragmentów Biblii, ale jeszcze bardziej o ich rozumienie, bo dopiero to może przyczyniać się do wcielania Bożych pouczeń w codzienne życie. Biblia jest dla człowieka zarówno księgą życia, jak i księgą na całe życie. Kardynał Carlo Maria Martini, który tak wielką wagę przywiązywał do Pisma Świętego w nauczaniu pastoralnym, pouczał, że idee słowa Bożego nie mają końca i człowiek będzie czerpał z tego słuchania Pana tak długo, aż stanie przed Nim Twarzą w twarz⁴. Posoborowe, katechetyczne dokumenty zawierają wskazówki dotyczące zasad i sposobów wykorzystywania Biblii w katechezie. Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae” Jana Pawła II proponuje katechezę „wierną Bogu i człowiekowi” (CT 55), czyli uwzględniającą naturę Biblii oraz uwarunkowania w jakich żyją katechizowani.

Analityczny przegląd posoborowej literatury polskiej związanej z tą tematyką wykazuje zainteresowanie Biblią w katechezie⁵. Celem niniejszych rozważań jest próba zbadania faktycznego poziomu znajomości i rozumienia pewnych zwrotów biblijnych. Dotyczą one wybranych określeń używa-

² J. BAGROWICZ *Współczesna młodzież*, Ateneum Kapłańskie 89 (1997) t. 128, s. 3-15. – skr

³ J. BAGROWICZ, *Jan Paweł II wobec współczesnych młodych*, Paedagogia Christiana 1(1997), s. 9-22.

⁴ J. KOCHEL, *Katecheza ewangelizacyjna w nauczaniu pastoralnym Carlo Maria Martiniego*, Opole 1999.

⁵ J. KUDASIEWICZ, *Teologiczno-praktyczny wstęp do Pisma Świętego*, Lublin 1955; tenże, *Adaptacja tekstów biblijnych we Mszach świętych z udziałem dzieci*, Ruch Biblijny i Liturgiczny 30 (1977), s. 113-127; tenże, *Biblia w katechezie*, Skrypt, Lublin (mps). M. MAJEWSKI, red., *Podstawowe wymiary katechezy*, Kraków 1991.

nych niekiedy w codziennym życiu, a wiele z nich pojawia się w podręcznikach do katechizacji.

2. Znajomość i rozumienie wybranych określeń biblijnych u badanej grupy katechizowanych maturzystów

Słowo „znajomość” oznaczać będzie ogólną orientację, mówiącą czy uczniowie zetknęli się z danym wyrażeniem i może go zapamiętali, natomiast „rozumienie” powinno wskazać na możliwość odczytywania przesłania moralnego, znaczenia symboliki czy też wyciągania wniosków dotyczących zastosowania go w życiu. Ten drugi poziom poważniejszego „odczytywania” a więc „rozumienia” wybranych określeń biblijnych jest ważny dla współczesnej młodzieży żyjącej w społeczeństwie informatycznym, w dobie licznych przemian, które niekiedy dewalują lub przeinaczają wartości jakie od wieków niosą ze sobą treści Pisma Świętego⁶. Zdecydowano się badaniami objąć maturzystów z wybranych liceów w Białymstoku, biorących udział w katechezie. Uczniowie trzecich klas liceum uczestniczą w ostatnim roku szkolnej formacji katechetycznej więc wyniki tych badań mogą w pewien sposób ukazywać efekty pozytywne oraz niedomagania tego wieloletniego wysiłku⁷. Bez wątplenia podstawowym źródłem jest Pismo

---

⁶ J. BAGROWICZ, *Katechizacja młodzieży w sytuacji przemian współczesnego pokolenia*, *Studia Theologica Varsaviensia*, 35 (1997), s. 185-216.

⁷ Badania przeprowadzono w III LO – w listopadzie 2004 roku, w IV LO – styczniu 2005 roku, w VI LO – w grudniu 2004 roku, w XI LO – w lutym 2005 roku. W swych założeniach miały one objąć wszystkich maturzystów uczestniczących w katechizacji w roku szkolnym 2004/05 w tych liceach, ale w praktyce ze względów np. choroby poddanych zostało badaniem 548 osób z czterech liceów ogólnokształcących. Badania przeprowadzono w formie grupowej, w sposób jednorazowy, audytoryjny, przy pomocy formularza ankiety, który otrzymała do wypełnienia każda z badanych osób. W czasie badań zawsze obecna była osoba przeprowadzająca badania (technika audytoryjna), która na wstępie przedstawiała się i udzielała respondentom niezbędnych informacji na temat celu prowadzonych badań oraz instrukcji dotyczących właściwego sposobu wypełniania formularza ankiety. Dla uzyskania rzeczywistego i pełnego obrazu stanu wiedzy, zachęcono i zwrócono szczególną uwagę na konieczność pracy indywidualnej. Maturzyści zostali zapewnieni o zachowaniu całkowitej anonimowości badań. Rola badającego ograniczyła się następnie do obserwacji pracy uczniów oraz zebrania wypełnionych formularzy. Ankieta realizowana była w szkole, w czasie katechezy, dlatego czas przeznaczony na udzielanie odpowiedzi wynosił około 40 minut. Na zakończenie ankiety badani odpowiadali na tzw. pytania metryczkowe mające posłużyć do przeprowadzenia bliższej charakterystyki badanej młodzieży. Wszystkie wypełnione formularze 548 ankiety zostały zebrane, uporządkowane według płci i poddane analizie ilościowej i jakościowej.

Święte i opracowania biblistów komentujące wybrane do badań określenia biblijne. Skorzystano również z katechetycznych dokumentów Episkopatu Polski. Należą do nich: Program nauczania religii⁸, oparty na Piśmie Świętym Starego i Nowego Testamentu, Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce, w którym za główne źródło treści katechezy uznano słowo Boże zawarte w Tradycji i Piśmie Świętym (DOK 95)⁹. Do tych źródeł trzeba jeszcze zaliczyć podręczniki do religii i przewodniki metodyczne. Skorzystano z dwóch serii redakcyjnych: jedna, zwana poznańską, opracowana pod redakcją Danuty Jackowiak i ks. Jan Szpeta,¹⁰ a druga – krakowska, zredagowana przez księży Władysława Kubika i Zbigniewa Marka¹¹. Mając źródłową bazę teoretyczną i zaplanowane sondażowe badania empiryczne, należy postawić zasadnicze pytanie problemowe, które może brzmieć: jak przedstawia się znajomość i rozumienie wybranych określeń biblijnych u badanej grupy katechizowanych maturzystów? Opracowanie tego problemu rozpoczęto od omówienia, w oparciu o dokumenty Kościoła, ważności treści biblijnych dla katechezy, charakterystyki wybranych 22 określeń biblijnych oraz ich miejsca w nauczaniu katechetycznym na podstawie obowiązujących na terenie Archidiecezji Białostockiej programów nauczania. Prezentując wybrane określenia biblijne, które z Biblii przeniosły się do mowy potocznej, potraktowano je jako zamkniętą całość, jako zwroty frazeologiczne, całościowo, a nie z podziałem na poszczególne elementy składowe. Dane statystyczne, otrzymane na drodze przeprowadzonych badań, pozwoliły na ocenę znajomości wybranych określeń biblijnych przez badanych maturzystów. Obiektywna ocena tej znajomości jest zadowolająca. Analiza jednostkowych wypowiedzi uczniów, a zwłaszcza ich całościowe zestawienie wykazały, że stan znajomości i rozumienia poszczególnych wybranych określeń biblijnych, uwzględnionych w ramach realizowanego programu nauczania, wyraża się dużym zróżnicowaniem.

⁸ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski. Program nauczania religii, Kraków 2001.

⁹ Konferencja Episkopatu Polski, Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce, Kraków 2001.

¹⁰ D. JACKOWIAK I J. SZPETA, red., „*W domu Bożym i rodzinie Jezusa*”. *Pierwsza klasa szkoły podstawowej. Przewodnik metodyczny do religii*. Poznań, 2001. Pełny wykaz tych przewodników i podręczników znajduje się w bibliografii.

¹¹ W. KUBIK (red.), „*W domu i rodzinie Jezusa. Podręcznik metodyczny do religii dla klasy I szkoły podstawowej*”. Kraków 2001; Z. MAREK (red.), „*Zaproszeni przez Boga*”. *Podręcznik metodyczny do religii dla klasy IV szkoły podstawowej*. Kraków 2001. Pełny zestaw tych podręczników znajduje się w bibliografii.

Można stwierdzić, że znajomość niektórych określeń biblijnych jest bardzo dobrze znana i poprawnie interpretowana przez młodzież. Jednak inne pozostają całkowicie nieznane. Najbardziej nieznane okazały się określenia: słupek soli, salomonowe rozstrzygnięcie, Hiob, płacz i zgrzytanie zębów, drzazga w oku, piotrowe łzy, wdowi grosz, faryzeusz, miłosierny Samarytanin i rzeź niewiniątek. Najmniej rozumiane ze Starego Testamentu: Dawid i Goliat, plagi egipskie i wieża Babel; z Nowego: piotrowe łzy, rzeź niewiniątek, płacz i zgrzytanie zębów, judaszowe srebrniki, niewierny Tomasz, drzazga w oku, piłatowe umycie rąk, faryzeusz, zagubiona owca, wdowi grosz i pocałunek Judasza. Wszystkie inne, w ukazanym tabelarycznie stopniu procentowym, nieznane i nie w pełni rozumiane określenia osiągnęły poziom od 31% do 10% w kategorii „nie wiem”. Należy przypuszczać, że pewna grupa określeń biblijnych jest wykorzystywana częściej na lekcjach religii, na innych przedmiotach szkolnych, w homiliach czy kazaniach i to też pozostawia ślad w znajomości i rozumieniu tych związków frazeologicznych. Jak wykazano, im lepsza znajomość określeń biblijnych, tym lepsze ich symboliczne odczytanie i interpretacja. Analiza wykazała bardzo duży związek między znajomością określeń biblijnych a ich rozumieniem. Uzyskane wyniki potwierdziły, że lepsza jest wśród młodzieży znajomość treści określeń biblijnych aniżeli ich rozumienie i interpretacja, które domagają się wyższego stopnia refleksji nad poznany wydarzeniem i określeniem zaczerpniętym z Pisma Świętego.

3. Postulaty i wnioski

Ujmując problem całościowo można stwierdzić, że cel badania i postawiony problem został zrealizowany i rozwiązany, głównie na podstawie wypowiedzi badanych maturzystów. To one pozwoliły na ukazanie faktycznego poziomu znajomości wybranych określeń biblijnych u katechizowanych maturzystów z wybranych liceów w Białymstoku. Efektem pracy są również wnioski i konkretne postulaty pastoralno-katechetyczne. Młodzież dzisiaj jest bardzo wymagająca i aby głosić im Chrystusową Ewangelię oraz całe orędzie biblijne, należy podjąć wiele trudu w celu doskonalenia formacji, ukierunkowanej na zgłębianie Pisma Świętego oraz metod przekazu jego treści. Realizacja postulatów zawartych w tej pracy, może być drogowskazem do podejmowania biblijnej formacji permanentnej, która daje szansę podnoszenia poziomu owocnego katechizowania. Niniejsze badania, dokonujące oceny znajomości określeń biblijnych u młodzieży z wy-

branych liceów w Białymstoku jest małą próbą ukazania faktycznego stanu, wybranego zakresu wiedzy biblijnej. Złożoność problemów i sondaż oparty tylko na jednej grupie (maturzyści z Białegostoku) nie upoważnia do dużych uogólnień uzyskanych wyników badawczych, lecz jest jedynie próbą odpowiedzi. Nasuwa się postulat podjęcia nowych badań dotyczących wprowadzania treści biblijnych do procesu katechetycznego w oparciu o nowe metody i na większej grupie uczniów. Poruszone w przy tym badaniu tematy można by kontynuować przy współpracy z biblistami, podejmując na przykład przygotowywanie obszerniejszych opracowań biblijnych do poszczególnych jednostek katechetycznych. Po zbadaniu poziomu znajomości i rozumienia jak i próby oceny uzyskanych wyników badań określić biblijnych w niniejszym punkcie zostaną wysunięte wnioski pastoralno-katechetyczne i zaproponowane postulaty. Katecheza w szkole, która pomaga dotrzeć do młodego człowieka, często zagubionego, mającego swoje młodzieńcze problemy, nieraz tragedie – poprzez formy przekazu treści biblijnych, uwzględniając potrzeby katechizowanych np. wykorzystanie środków audiowizualnych i obrazu, stosowanie nowych metod literackich w pracy z tekstem biblijnym, prowadzi do lepszego poznania treści biblijnych jak i zrozumienia orędzia Pisma Świętego¹². Dobra znajomość i rozumienie słowa Bożego prowadzi i daje moc do stawania się doskonalszym¹³. Przekazywanie Słowa Bożego musi mieć sens. Katecheci muszą robić to, co jest możliwe, a pozostałe niemożliwe zostawić Bogu. Możliwe to znaczy dotrzeć do katechizowanego i położyć fundamenty do znajomości i rozumienia Pisma Świętego. To czego się dowiaduje katechizowany na katechezie powinno w nim budzić wiarę i wybór Boga w życiu codziennym¹⁴. W świetle opracowań wynika, że treści Pisma Świętego są mało znane i sprawiają kłopoty w ich prawidłowym zrozumieniu. Pismo Święte jest fundamentalnym źródłem treści i powinno być nieocenioną pomocą dla katechety i katechizowanego w realizacji celów i zadań katechezy¹⁵. Trzeba zdać sobie sprawę, że młodzież, która żyje w świecie mediów nie zacznie sama czytać Pisma Świętego, jeżeli pracując z nimi nawet dwie godziny w tygodniu, nie będzie się dla nich świadkiem Chrystusa. Autorytet Biblii opiera

¹² DŁUGOSZ A., STYPUŁKOWSKA B., *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*. Kraków 2000.

¹³ SONDEJ C.M., *Nowe czasy wołają o nowych katechetów*, *Zeszyty Katechetyczne* 5 (1995) nr 1-2 (12-13), s. 27-45.

¹⁴ JAN PAWEŁ II, *Homilia o św. Janie Chryzostomie jako katechecie*, „*Vox Patrum*” 10 (1990) z., 18, s. 45-53.

¹⁵ J. SZPET, *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1996.

się na świadectwie Chrystusa. Jeżeli katecheta nie stanie się świadkiem słowa Bożego, a będzie spełniać tylko rolę nauczyciela religii, to czytanie Pisma Świętego nie będzie budziło wiary¹⁶. Zatem pierwszy postulat dotyczy samych katechetów, którzy **powinni dbać o swoją formację duchową i pamiętać o swoim powołaniu przez Chrystusa do posługi katechetycznej**¹⁷. Katecheta pełni szczególną rolę, bo wprowadza katechizowanego w świat wartości, a jeżeli sam żyje tym, co głosi, to nie tylko wskazuje drogę do Boga, ale sam nią kroczy. Młodzi ludzie patrząc na takie świadectwo życia katechety będą chętniej szukali oparcia w Kościele¹⁸. Ten postulat jest podstawą stałej troski o formację katechety. Katecheta musi być odpowiednio przygotowany do katechezy, do głoszenia Słowa Bożego, jego wyjaśnienia i interpretacji¹⁹. Czytanie Pisma Świętego nie może na katechezie ograniczać się tylko do zapoznania katechizowanych z treścią tekstu tej czy innej perykopy. Drugi postulat dotyczy **troski katechetów i podjęcia starań o wyposażenie swojego warsztatu pracy w odpowiednią literaturę biblijną**, taką jak np.: komentarze biblijne, słowniki i encyklopedie biblijne czy najnowsze tłumaczenia Pisma Świętego. Ten postulat dotyczy utworzenia biblioteczki biblijnej, czy to w bibliotece szkolnej, czy w sali katechetycznej, tak, aby można było z niej korzystać, kiedy zajdzie potrzeba. Należy młodzież pouczyć, że odczytywanie sensu fragmentów Pisma Świętego odbywa się według pewnych zasad, które warto poznać²⁰. Wyjaśnianie Słowa Bożego wymaga odpowiednich pomocy merytorycznych. W związku z nowymi technologiami, wprowadzanymi również do edukacji, mogą one być przybliżone dzięki Internetowi. Odpowiednie strony zawierają różne pomoce, z których może korzystać katecheta w sieci (on-line), chociażby oficjalny katechetyczny portal internetowy, portal biblijny poświęcony katechezie zawierający możliwość kształcenia na odległość, przez grupy dyskusyjne, pocztę elektroniczną. Dzisiejsze warunki katechezy wymagają fachowej wiedzy, by odpowiadać merytorycznie na pytania stawiane przez młodzież

¹⁶ S. KULPACZYŃSKI, *Wybrane metody i ich możliwości aktywizowania katechety*, *Katecheta* 42 (1998)8, s. 5-10.

¹⁷ S. KULPACZYŃSKI, *Dialog katechetów z Bogiem podstawa jego dialogu z katechizowanymi*, w: *Dialog w katechezie*, Lublin 1998, s. 71-82.

¹⁸ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do katechetów, nauczycieli i uczniów*, Włocławek, 6 czerwca 1991.

¹⁹ B. STYPUŁKOWSKA, *Teoretyczne i praktyczne założenia przygotowania katechetów do poprawnej interpretacji tekstów biblijnych z uwzględnieniem form samokształcenia kierowanego*, Kraków 1999.

²⁰ S. KULPACZYŃSKI, *Aktualny i postulowany obraz katechezy*, „Seminare” 13 (1997), s. 59-66.

katechizowaną²¹. Właściwe użycie pomocy biblijnych na katechezie wiąże się z umieszczeniem ich w odpowiednim miejscu katechezy, np. przed czytaniem fragmentu należałoby wprowadzić w środowisko, czasy, sytuację biblijną, tak, by poznając nowy fragment Biblii już coś o nim wiedzieli, następnie po przeczytaniu fragmentu powinien być czas na wyjaśnienie. Znacznym ułatwieniem dla katechety byłoby umieszczenie w podręcznikach, tak jak to ma miejsce np. w programie poznańskim, w podręcznikach do gimnazjum, krótkich komentarzy biblijnych.

Powyższe postulaty mają na celu poszerzenie i zdobycie odpowiedniej wiedzy biblijnej. Szukając sposobów dotarcia ze Słowem Bożym do katechizowanego trzeba pamiętać o tym, że w centrum Ewangelii Jezusa jest miłość, która nakazuje patrzeć na innych jako na bliźnich. Praca z młodzieżą, szczególnie na katechezie, musi uwzględniać młodych ludzi wywodzących się z rodzin niepraktykujących, obojętnych religijnie czy liberalnych²². Katecheta powinien być świadomy zmieniających się warunków życia człowieka i rozpoznawać zarówno to co jest pozytywne jak i wrogie człowiekowi²³. Kolejny postulat zmierza do zachęcenia i motywowania młodego człowieka, aby miał własne Pismo Święte, czytał je i coraz lepiej poznawał. **Praca z tekstem biblijnym** to kolejny postulat. Aby ona mogła się rozwijać należy zaopatrzyć uczniów w egzemplarze Biblii. W salach katechetycznych powinny być dostępne egzemplarze Pisma Świętego, czy to pozycje Starego i Nowego Testamentu, czy tylko egzemplarze Nowego Testamentu, jeżeli nie dla wszystkich, to jedno dla dwóch osób. Dostępne też koniecznie egzemplarze poszczególnych Ewangelii²⁴. Takie wyposażenie sal katechetycznych wydaje się koniecznym, aby czytany i analizowany tekst uczeń mógł śledzić. Szukając sposobu zaopatrzenia sal w egzemplarze Pisma Świętego można zwrócić się o pomoc do księdza proboszcza, który sprawuje pieczę nad katechezą szkolą z prośbą

²¹ Technika i nowoczesne środki przekazu wkraczają również na obszar katechezy i nie sposób nie korzystać z tego dobra szczególnie podczas katechezy z młodzieżą. Zob. KOPYŚĆ L. *Katecheza przez media*, *Katecheta* 42 (1998) 3, s. 57-58; A. ZAKRZEWSKI., *Dlaczego trzeba wizualizować katechezę – naukę „religii” w szkole?* *Katecheta* 42 (1998) 8, s. 76-79; S. KULPACZYŃSKI, *Katecheza przy pomocy środków audiowizualnych*, w: *Katechizacja różnymi metodami*, red. M. Majewski, Kraków 1994, s. 202-221.

²² Dyrektorium katechetyczne odwołuje się do dwóch poważnych zagrożeń wiary: ateizmu i laicyzacji (Polskie Dyrektorium Katechetyczne 63-64).

²³ Zwraca na to uwagę Jan Paweł II Encyklika „Redemptor hominis”, Watykan 1979 nr 14.

²⁴ Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu w roku 2005 wydało kieszonkowe Ewangelie, w twardej foliowanej oprawie. Można je mieć zawsze przy sobie i sięgać po nie na „przystankach” codzienności albo na wyposażeniu sal katechetycznych: Ewangelie według św., Mateusza, Marka, Łukasza i Jana – www.wds.pl.

o zakup Pisma Świętego. Dyrektorzy szkół dysponują środkami na pomoce dydaktyczne dla nauczycieli, można również u nich szukać funduszy na zakup jakże niezbędnych pomocy. **Szukanie biblijnych świadectw i argumentów skłaniających do uwierzenia powinno odbywać się na poszczególnych etapach rozwoju człowieka z uwzględnieniem jego możliwości psychofizycznych.** Omawiając fragmenty Pisma Świętego należy zwracać uwagę nie tylko na egzegezę, lecz również na przystosowanie rodzajów literackich do zdolności poznawczych ucznia w wieku przedszkolnym (wiek 4-6lat), młodszych dzieci szkolnych (wiek 7-9 lat), drugiej fazy młodszego wieku szkolnego (wiek 10-12 lat), młodzieży gimnazjalnej (wiek 13-16lat) i młodzieży szkoły ponadgimnazjalnej (17-20 lat)²⁵. Kolejna sugestia, jakże dziś bardzo ważna dla całego Kościoła, to współpraca środowisk – rodziny, parafii i szkoły w wychowaniu w wierze. W zależności od rodzaju środowiska, należy stosować formy upowszechniania Biblii, które prowadzą do spontanicznego i urozmaiconego kontaktu z treściami biblijnymi, co ma duże znaczenie w biblijnej formacji katechetycznej. Takimi formami mogą być wystawy biblijne²⁶, przedstawienia²⁷, inscenizacje i konkursy biblijne²⁸ zorganizowane we własnym zakresie bądź przy pomocy lub gościnności innych. W każdym mieście, a może nawet szkole rozwijają się różnego rodzaju formy katechezy wizualnej inspirowane przez Słowo Boże albo tematykę czerpaną z Biblii. Tematyka biblijna znalazła również szerokie zastosowanie w muzyce. Widać to w korzystaniu z tekstów ksiąg biblijnych czy ich fragmentów lub poszczególnych zdań, przy układaniu tekstów, pieśni, piosenek, oper. Zastosowanie psalmów i innych śpiewów na katechezie to też sposób wykorzystywania tekstów biblijnych. Przemysł muzyczny wydaje nagrania pieśni i piosenek biblijnych, z których warto korzystać, by głosić owocnie Dobrą Nowinę.

---

²⁵ Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce, Kraków 2001, s. 13.

²⁶ Historia różańca – modlitwy zaczyna się w Ewangelii wraz z życiem Jezusa i Maryi, a cała jego dalsza historia jest jej wypełnieniem. Różaniec jest także próbą wypełnienia słów Ewangelii, wzywającej do nieustannej modlitwy. W październiku 2003 r. zakończył się w Kościele Rok Różańca Świętego. Swoistym tego roku podsumowaniem była wystawa w Bibliotece Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

²⁷ Zamek Królewski w Warszawie w roku szkolnym 2005/2006, proponują lekcje muzealne, którym towarzyszą krótkie (od 30 do 50 min) przedstawienia, np. Mądrość Salomona – król Salomon, Przedstawienie stanowi integralną część lekcji muzealnej Motywy biblijne.

²⁸ Już po raz XI organizowany przez Liceum ogólnokształcące Zakonu Pijarów Krakowie jest Ogólnopolski Konkurs wiedzy biblijnej katolickich szkół średnich, którego celem jest zainteresowanie uczniów tematyką biblijną, pogłębienie ich znajomości tekstu Pisma Świętego i jego teologicznego znaczenia.

Zakończenie

Z całości refleksji wynika, że potrzebna jest większa troska o mniej znane i niezbyt poprawnie rozumiane określenia biblijne. Powrót w 1990 r. nauki religii do polskiej szkoły przyczynił się do zwiększenia frekwencji dzieci i młodzieży, systematyczności pracy katechetycznej, możliwości korelacji nauki religii z innymi przedmiotami, przewyciężenia rozbieżności w działaniach wychowawczych. Ujawnił też słabości przygotowania dydaktycznego i metodycznego nauczycieli religii, dotychczasowego duszpasterstwa dzieci i młodzieży oraz odsłonił osłabienie eklezjalnego charakteru katechezy, traktowanej czasami jedynie jako przedmiotu szkolnego; zanik zaangażowania i współpracy z rodziną, a przez niektórych katechetów traktowania siebie tylko jako pracowników szkoły. Jednak katecheta troszczący się o swoją permanentną formację, zwłaszcza biblijną, który dokona pozytywnej korelacji nauki religii z innymi przedmiotami, który przewycięży rozbieżności w działaniach wychowawczych, doprowadzi do współpracy z rodziną i parafią, może liczyć na sukces pogłębionej znajomości Biblii u swoich katechizowanych.

KNOWLEDGE OF THE BIBLE IN TERMS STUDENTS GRADUATES FROM SELECTED SECONDARY SCHOOLS IN BIALYSTOK

SUMMARY

Catechist's are required to make, along with the students an effort to learn about the Bible. It is not simply to memorize the important parts of the Bible, but more about their understanding, because only this can help to turn God teachings into daily life. Catechist should always care about a permanent formation, especially the Bible above all. Catechist's who make a correlation of religious education with other subjects, and those who overcome the differences in the educational activity, will lead to work with the family and parish. This will ensure the in-depth knowledge of the Bible in their students.